

מסוגלות נמוכה של ערבים בשפה העברית: חסמים והשלכות כלכליות וחברתיות

המרכז למדיניות כלכלית של החברה הערבית, מכון אהרן

12 במאי 2025

מסוגלות נמוכה בשפה העברית – חסם משמעותי בהשתלבות החברה הערבית בכלכלה ובחברה

□ קיים מתאם חזק בין השליטה בעברית לבין תעסוקה, שכר והשכלה

• ההסתברות להיות מועסק עבור דוברי עברית ברמה גבוהה בהשוואה לדוברי עברית ברמה נמוכה גבוהה ב- 16%

עבור הגברים ו-27% עבור הנשים (תחאוכו, קלישר ומושקלב, 2020)

• כשליש מפער השכר בין גבר ערבי לגבר יהודי (בני 35) מוסבר על ידי הבגרות בעברית (לזונטל, ליפשיץ ותחאוכו,

טרם פורסם)

• בקרב גברים ערבים, קיים מתאם גבוה בין ההישגים בבגרות בעברית לבין השתלבות באקדמיה וסיום תואר

(תחאוכו, ג'באלי-סירחאן ומטר, 2025)

□ מסוגלות נמוכה בעברית פוגעת ביכולת של האוכלוסייה הערבית להתנהל ביומיום
במיוחד מחוץ ליישובים הערבים, ומשליכה על השתלבות החברתית

בעשור האחרון קיימת נסיגה ברמת העברית בקרב הדור הצעיר

יסודי

ירידה ברמת
האוריינות בשפה
העברית בקרב
תלמידים בכיתה ו'

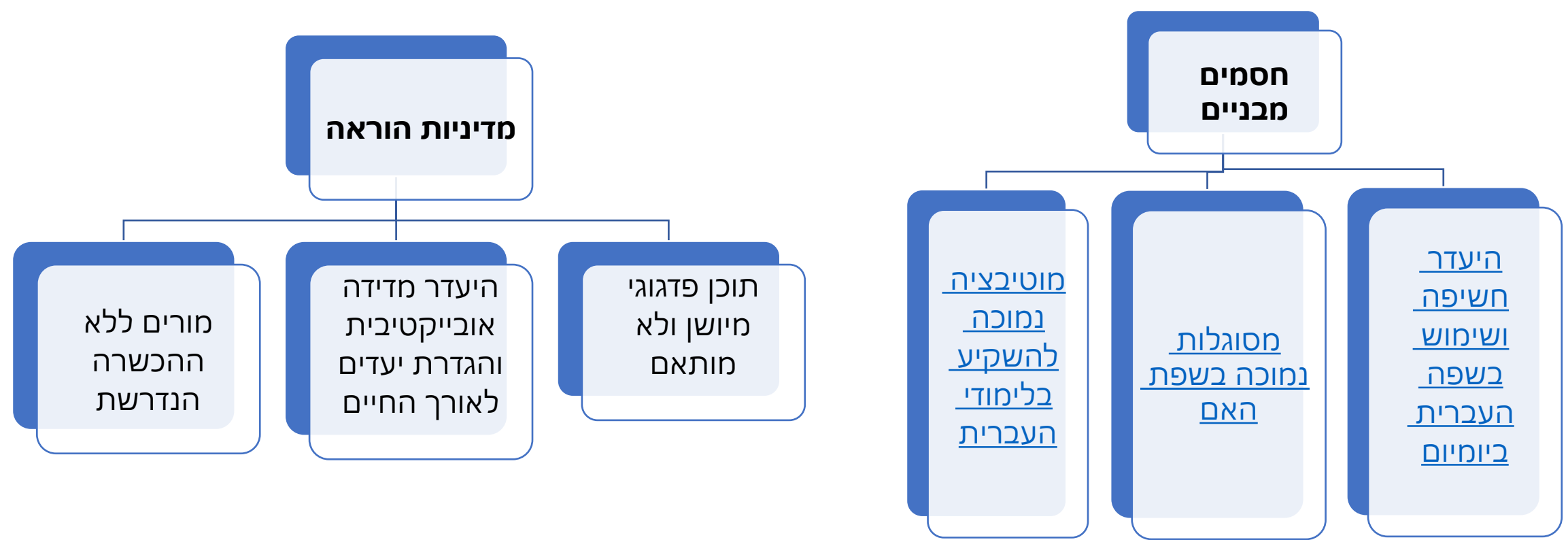
תיכון

נסיגה בשיעור
התלמידים
הנבחרים בהיקף
של 5 יח"ל
בבגרות בעברית

בני 20-34

רמת העברית
נמוכה בקרב
הנשים ובמגמת
ירידה בקרב
הגברים

החסמים בלימוד השפה העברית בחברה הערבית



אתגרי רוחב
חוסר סנכרון בין המערכות והיעדר סטנדרטיזציה

אין אסטרטגיה כוללת של העוסקים בהוראה ומדידה של לימודי העברית לאורך ציר החיים

בי"ס מקצועיים

מערכת החינוך

עד גיל
18



מסגרות מעבר
לצעירים

הכשרות
מקצועיות

השכלה
טכנולוגית

השכלה
אקדמית

השכלה
על
תיכונית
ואקדמית



שירות התעסוקה

מרכזי ריאן

שוק
העבודה



קיימות תוכניות
עבודה משמעותיות
בשלושת המשרדים
הגדולים העוסקים
בהוראה והערכת
רמת העברית **בזיקה**
לתקן ה- CEFR

תודה!

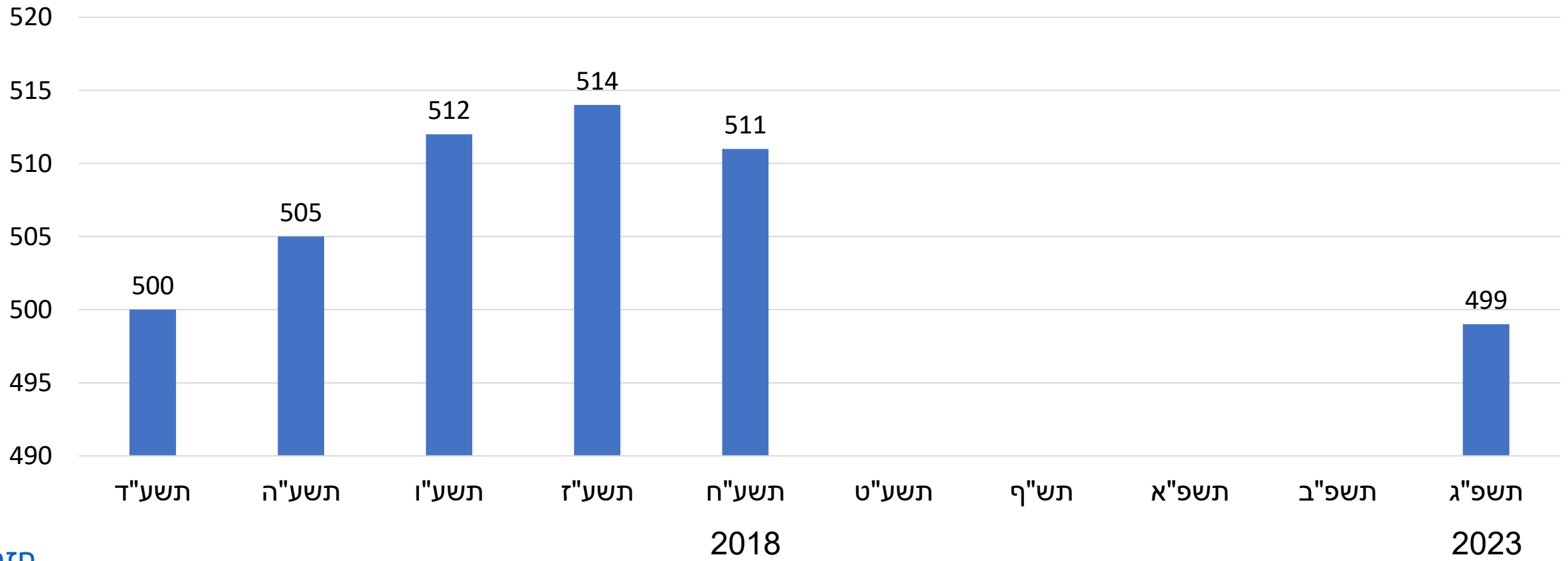
נספחים

מסוגלות בשפה העברית- למה זה חשוב?

- **אקדמיה:** מרבית הלימודים האקדמיים בישראל מתנהלים בעברית, לכן חוסר הבקיאות בשפה מכביד על הסטודנטים הערבים, ומהווה **מכשול משמעותי** להצלחתם
- גם כאשר מדובר בצעירים המוותרים על האקדמיה בישראל ובוחרים לרכוש את התואר שלהם בחו"ל, חוסר הבקיאות בשפה העברית מהווה חסם בשובם לארץ, **ומקשה עליהם להשתלב בתעסוקה.**
- **תעסוקה:** ברוב מקומות העבודה, גם בתוך היישובים הערביים, נדרשת בקיאות בשפה העברית
- חוסר הבקיאות בשפה פוגע גם ביכולת של האוכלוסייה הערבית **להתנהל ביומיום** מול המוסדות הממשלתיים, הבנקים ועסקים אחרים הנמצאים מחוץ ליישובים הערביים

נסיגה בהישגי תלמידי כיתה ו' בשפה העברית

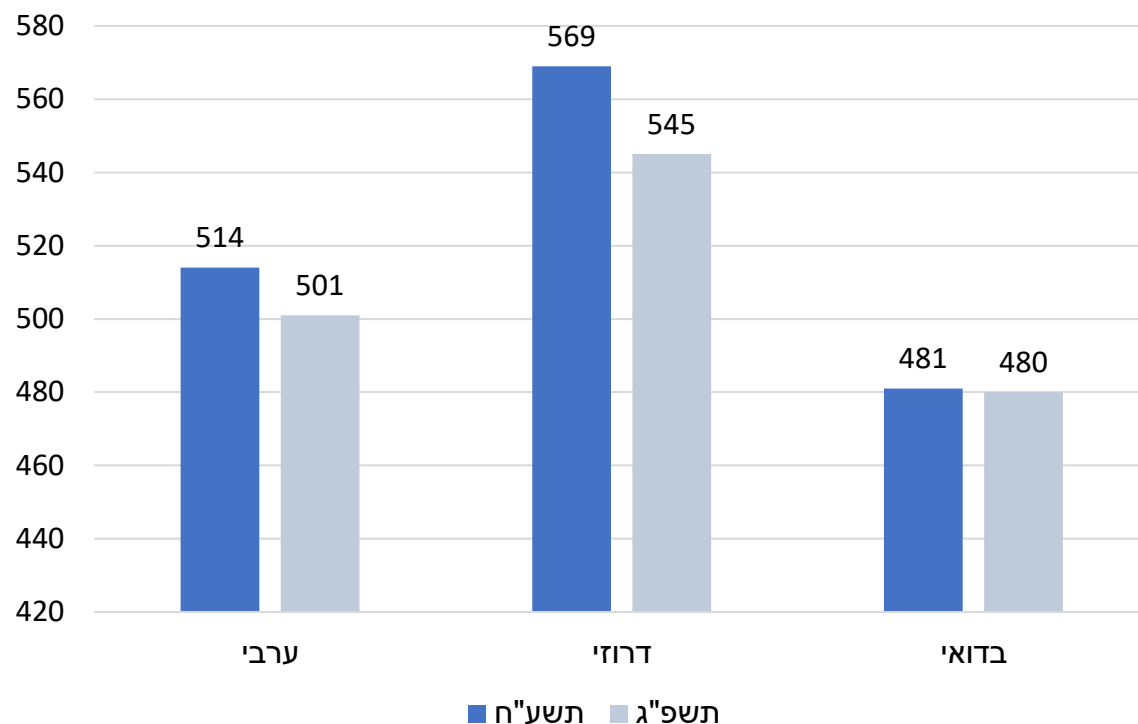
ממוצע הישגי תלמידים בכיתה ו' בתחום הדעת עברית לדוברי ערבית, תשע"ד-תשפ"ג



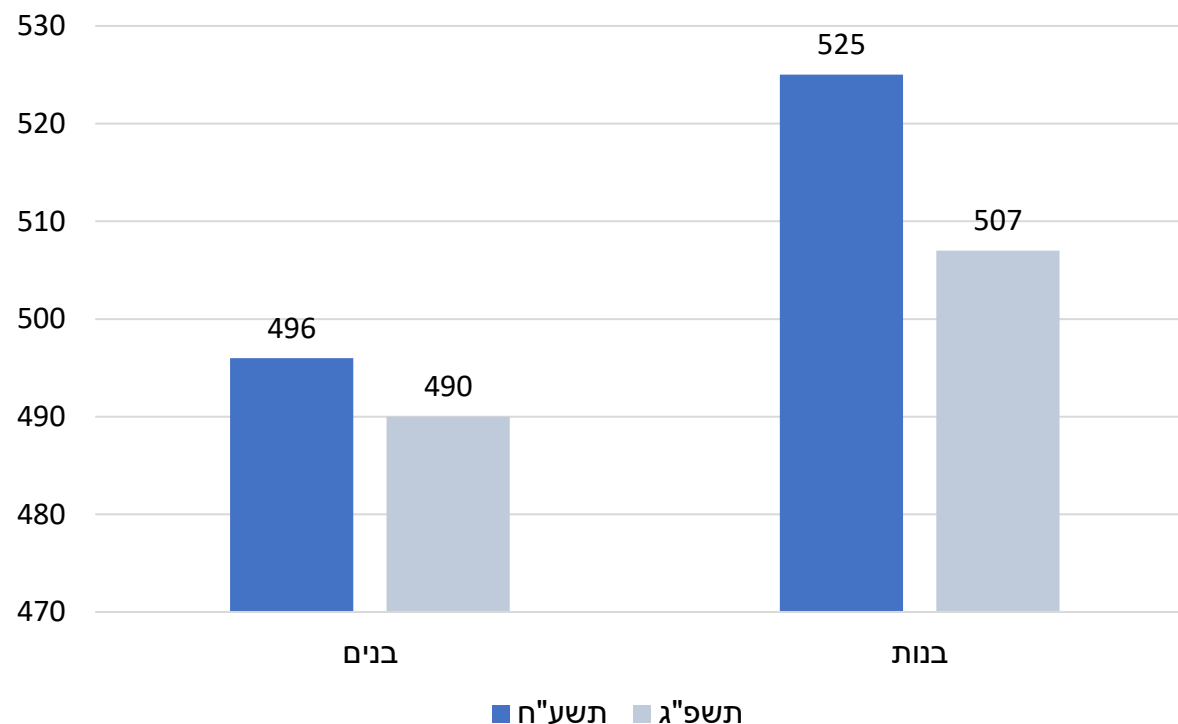
[חזרה](#)

הירידה בהישגים בתשפ"ג בולטת יותר בקבוצות שהישגיהן היו גבוהים יחסית לאורך שנות המחקר

ממוצע הישגי תלמידים בכיתה ו' בתחום הדעת עברית לדוברי ערבית לפי מגזר, תשע"ד-תשפ"ג



ממוצע הישגי תלמידים בכיתה ו' בתחום הדעת עברית לדוברי ערבית לפי מגזר, תשע"ד-תשפ"ג

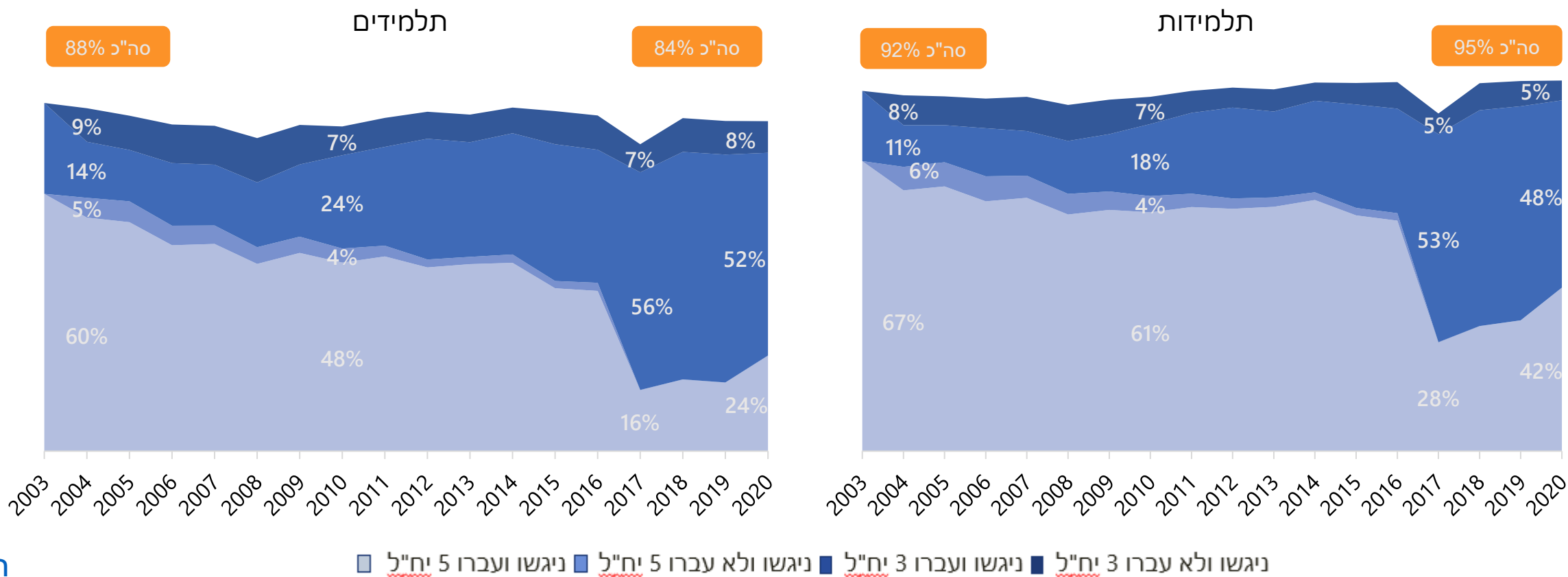


[חזרה](#)

מקור: ראמ"ה: בחזרה לנקודת ההתחלה: עברית לדוברי ערבית – תמונת מצב תשפ"ג – ד"ר אורנה שר-אבי

ירידה עקבית בשיעור הנבחרים בעברית מורחבת בבגרות

התפלגות הניגשים לבגרות בעברית, מסך התלמידים הערבים שנבחנו בבחינת בגרות אחת לפחות, לפי יח"ל



חזרה

מקור: עיבודי מכון אהרון לנתוני למ"ס

בשנת 2022 רק 28% מהתלמידים, נבחנו בהיקף של 5 יח"ל בעברית, בעוד טרם שנת 2017 שיעור הניגשים ל-5 יח"ל עמד על בקירוב 50%

טבלה 1 : תלמידי י"ב ומהם שיעור הניגשים לבגרות בהיקף של שלוש וחמש יח"ל בעברית, 2018-2022

שנה	תלמידי י"ב במגזר הלא-יהודי (ללא ערביי מזרח ירושלים)	תלמידים שנבחנו בהיקף של שלוש יח"ל – סך הכול	תלמידים שנבחנו בהיקף של חמש יח"ל – סך הכול
2018	28,382	16,218 (57%)	6,744 (24%)
2019	27,959	16,180 (58%)	6,857 (25%)
2020	28,012	14,356 (51%)	8,987 (32%)
2021	29,912	17,605 (59%)	8,402 (28%)
2022	27,392	15,719 (57%)	7,783 (28%)

לקוח: הוראת השפה העברית ורמת השליטה בה בקרב נוער וצעירים בחברה הערבית, הכנסת- מרכז המחקר והמידע, 2024

**על פי עיבוד שערך מבקר המדינה, יותר ממחצית התלמידים שקיבלו 80 בבגרות בעברית
בהיקף 5 יח"ל וניגשו ליע"ל לא עברו את סף הקבלה של אף אחת מהאוניברסיטאות**

[חזרה](#)

רובם המוחלט של המורים המועמדים ללמד עברית לא עברו את בחינת הבקיאות בשפה העברית (לא ניגשו או לא קיבל ציון עובר)

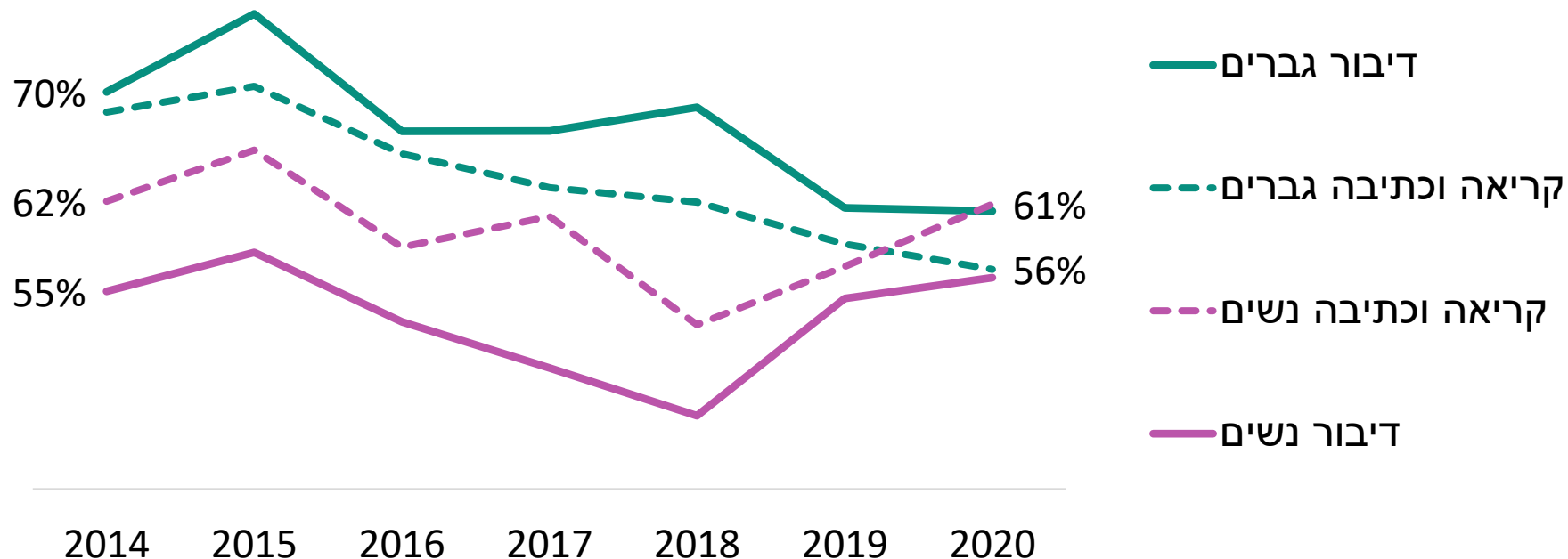
טבלה 4: נתונים על בחינת הבקיאות בעברית, 2021-2024⁶⁸

שנה	מועמדים	נרשמים	שיעור הנרשמים מכלל המועמדים	נבחנים בפועל	שיעור הנבחנים מכלל המועמדים	עוברים מעל 75	שיעור מקבלי הבונוס מכלל המועמדים
2021	1235	200	16.2%	41	3.3%	8	0.6%
2022	1199	193	16.1%	69	5.8%	13	1.1%
2023	1191	200	16.8%	59	5.0%	19	1.6%
2024	1117	159	14.2%	44	3.9%	4	0.4%

לקוח: הוראת השפה העברית ורמת השליטה בה בקרב נוער וצעירים בחברה הערבית, הכנסת- מרכז המחקר והמידע, 2024

רמת העברית נמוכה בקרב הנשים ובמגמת ירידה בקרב הגברים

שיעור הערבים המדווחים על רמת עברית גבוהה לכל הפחות, לפי מין, גילים 20-34



[חזרה](#)

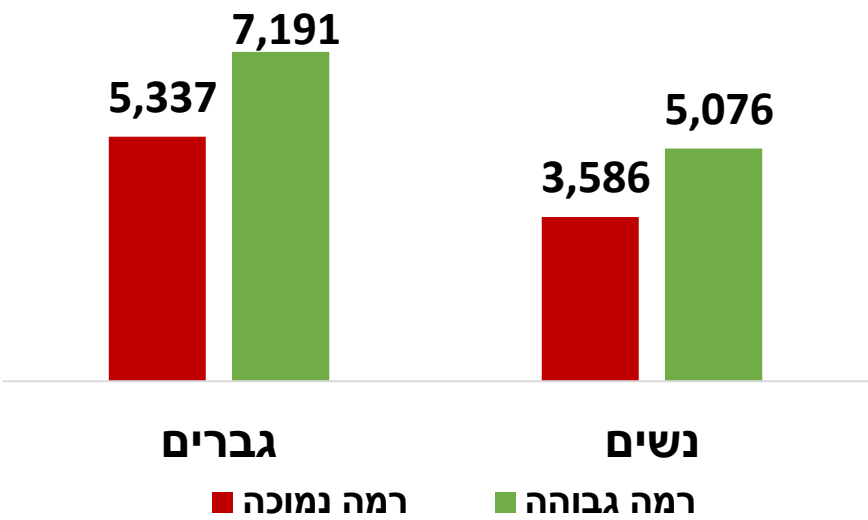
מקור: עיבודי חוקרי מכון אהרן לנתוני הסקר החברתי של הלמ"ס 2018-2020

קיים מתאם חזק בין השליטה בעברית מדוברת לבין תעסוקה ושכר

התוספת להסתברות להיות מועסק ולשכר החודשי*
דוברי עברית ברמה גבוהה בהשוואה לרמה נמוכה, ערבים בגילים 25-45:

גברים	נשים	
15.6	26.8	תעסוקה (נקודות אחוז)
19.7%	20.2%	שכר

שכר חודש ממוצע, ערבים וערביות לפי רמת הבקיאות בעברית, גילים 25-44



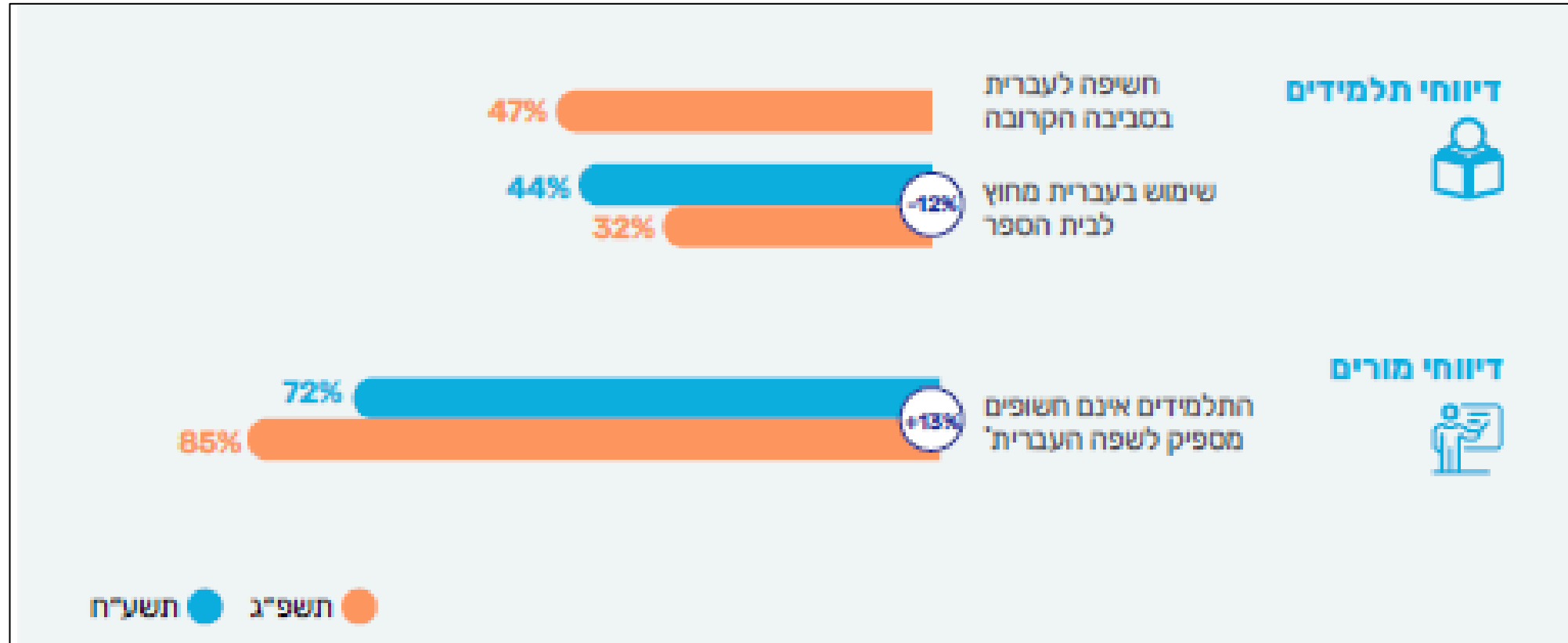
מקור: עיבודי חוקרי מכון אהרן לנתוני סקר משקי הבית 2012-2017

מקור: "התשואה לידע בעברית בחברה הערבית: חסמים ברכישת השפה והדרכים להסרתם". מכון אהרן למדיניות כלכלית. נייר מדיניות 2020.06.

***תעסוקה:** רגורסיה לינארית הסיכוי להיות מועסק בהינתן רמת העברית בשנה נתונה. משתני הבקרה: דת, גיל, מצב משפחתי, רמת השכלה, מספר ילדים מתחת לגיל 17 (עבור נשים בלבד), תעסוקה בשנתיים הקודמות.
שכר חודשי: משוואת מינסר רגילה. משתני הבקרה: רמת השכלה, ניסיון פוטנציאלי בשוק העבודה, משלח-יד, ענף, דת, תעסוקה בשנתיים הקודמות. במשוואת הסלקציה (הקמן עבור הנשים): מצב משפחתי, גיל, מספר ילדים עד גיל 17 (נשים בלבד).

[חזרה](#)

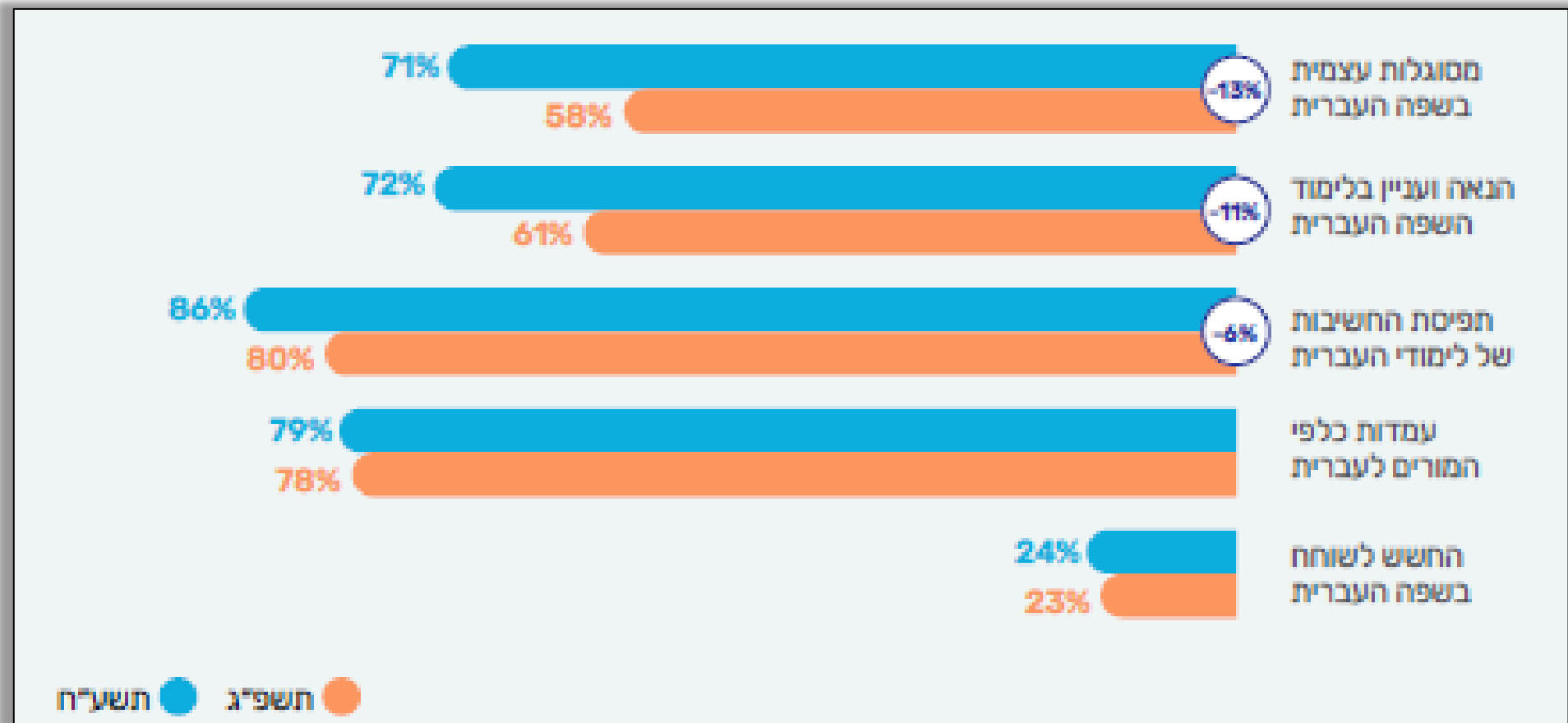
רק שליש מהתלמידים דיווחו על שימוש בעברית מחוץ לבית הספר



עברית לדוברי ערבית- כיתה ו', תמונת מצב לשנת תשפ"ג (2023), ראמ"ה

[חזרה](#)

עמדות התלמידים נעשו שליליות יותר כלפי לימודי העברית והוראתם

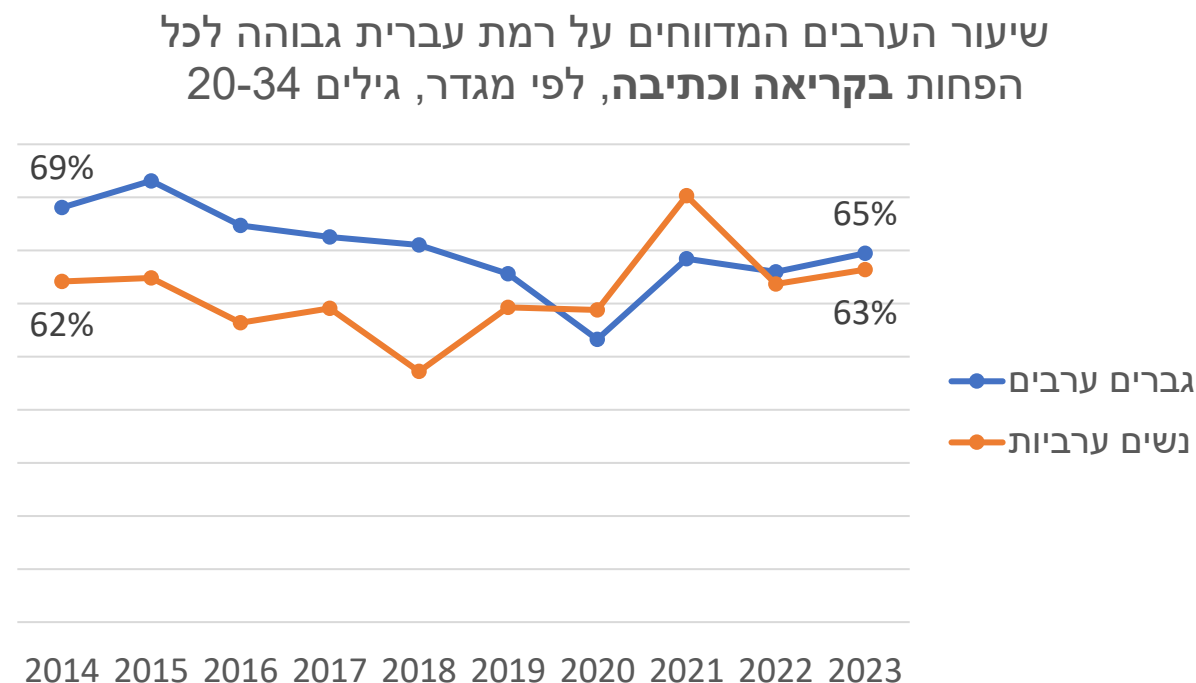
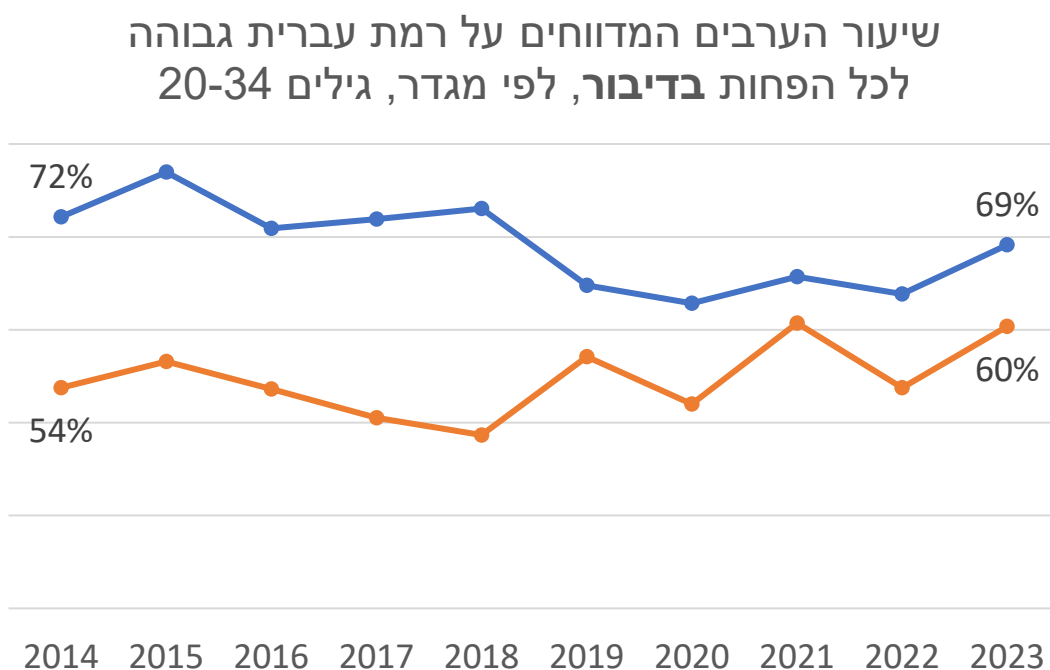


עברית לדוברי ערבית- כיתה ו', תמונת מצב לשנת תשפ"ג (2023), ראמ"ה

[חזרה](#)

רמת העברית נמוכה בקרב הנשים ובמגמת ירידה בקרב הגברים

שיעור הערבים המדווחים על רמת עברית גבוהה לכל הפחות, לפי מין, גילים 20-34



[חזרה](#)

מקור: עיבודי חוקרי מכון אהרן לנתוני הסקר החברתי של הלמ"ס 2018-2020

ישנן תוכניות עבודה משמעותיות בשלושת הגופים הגדולים העוסקים בהוראה והערכת רמת העברית בזיקה לתקן ה-CEFR

1

משרד החינוך

החלטת ממשלה 2618 מיום ה-29 בדצמבר 2024 שעניינה "קידום השפה העברית בקרב דוברי השפה הערבית כשפת אם"

2

מל"ג

החלטת מל"ג מיום ה-28 בספטמבר 2022 על מינוי ועדת מומחיות ללימודי עברית לסטודנטים שעברית אינה שפת אימם

3

משרד העבודה

הוחלט לעדכן את תכנית עברית+

הצעת מחליטים 29/12/2024

5. מדדי הצלחה

לרשום את הודעת משרד החינוך כי התוכנית לחיזוק השפה העברית תפעל להשגת התוצאות הבאות בקרב מערכת החינוך דוברת הערבית עד לסיום שנת הלימודים תשפ"ז:

א. עלייה בשיעור של 3% מדי שנה (שנות הלימודים תשפ"ו-תשפ"ז) בהישגי תלמידי כיתה ו' במבחן עברית לדוברי ערבית בכל רמות הביצוע ביחס לתוצאות הבסיס בשנת הלימודים תשע"ט.

ב. עלייה בשיעור של 3% מדי שנה (שנות הלימודים תשפ"ו-תשפ"ז) בהישגי תלמידי כיתה ט' במבחן עברית לדוברי ערבית בכל רמות הביצוע ביחס לתוצאות הבסיס בשנת תשע"ט.

ג. עלייה בשיעור של 3% מדי שנה (שנות הלימודים תשפ"ה-תשפ"ז) בממוצע הארצי של נתוני הבגרות של 3 ו-5 יח"ל בעברית לדוברי ערבית (מקצוע חובה) ביחס לנתוני שנת הלימודים תשפ"ג (65.65%).

ד. עלייה בשיעור של 3% מדי שנה (שנות הלימודים תשפ"ו-תשפ"ז) בממוצע הארצי של נתוני הבגרות בעברית דבורה לדוברי ערבית ביחס לנתוני שנת הלימודים תשפ"ד.

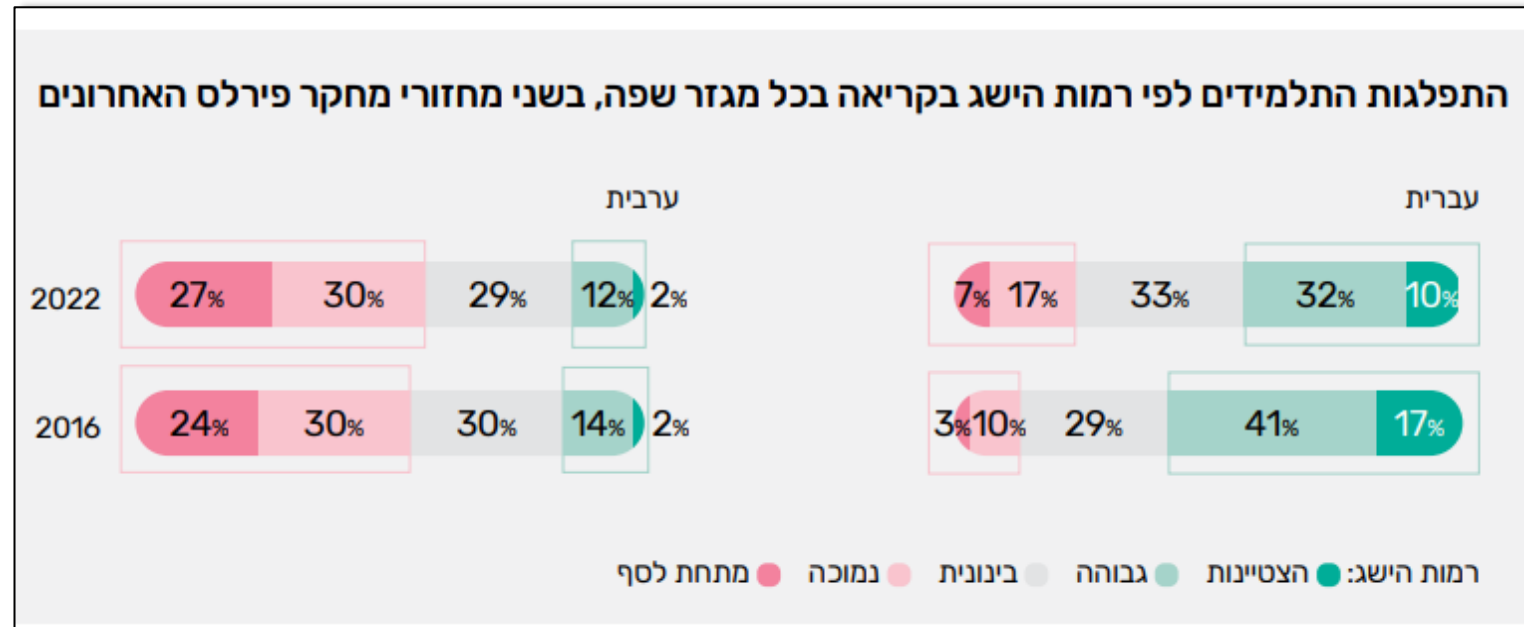
ה. עלייה של 3% מדי שנה במספר הניגשים לבחינת בגרות בעברית לדוברי ערבית בהיקף של 5 יח"ל ביחס לנתוני תשפ"ב (25%) החל מתשפ"ו.

ו. השתתפות בשיעור של 3% מסך הפעילים בחינוך הבלתי פורמאלי (במסגרת בית ספר כעוגן בקהילה ברשות המקומית) בחוגים ובתוכניות החינוכיות לקידום השפה העברית בכל שנה, החל משנת הלימודים תשפ"ו.

ז. עד לסוף שנת הלימודים תשפ"ז יסיימו, לכל הפחות, 30% מקרב המורים לעברית בחברה דוברת הערבית הכשרה באחת ממסגרות הלמידה הייעודיות במסגרת הפיתוח המקצועי.

57% מתלמידי כיתה ד' הערבים, בשנת 2022, שולטים בשפת האם ברמה נמוכה לכל היותר

דיגלוסיה-
מצב לשוני שבו קיים
פער בין השפה
הכתובה לשפה
המדוברת.
דיגלוסיה בשפה
הערבית מתארת את
השימוש בערבית
הספרותית ובערבית
המדוברת



לקוח מ- מחקר פירלס 2021: אוריינות קריאה בקרב תלמידי כיתות ד', ראמ"ה

[חזרה](#)